

1 Maailmankatsomus ja kulttuuri

Opetusvinkit

1. Fiktiivisen henkilön maailmankatsomus

Tavoite Ymmärtää ympäristön, kulttuurin ja elämäkokemuksen merkitystä maailmankatsomuksen muodostumisessa

Välineet Kartonkia, paperia, kyniä ja mahdollisuuksien mukaan puvustusta tai rekvisiittaa

- Oppilaat keksivät ryhmässä fiktiivisen henkilön ja kehittävät hänelle taustatarinan. Sopiva ryhmäkoko on noin 3–4 henkeä
- Ryhmät piirtävät hahmon ääriviivat paperille ja kirjoittavat niiden ympärille hänen nimensä, ikänsä, asuinpaikkansa, perheen jäsenensä, ammattinsa tai opiskelualansa, harrastuksena ja paikat, joissa hän on vierailut.
- Oppilaat kirjoittavat ääriviivojen sisälle asioita, joita henkilön maailmankatsomukseen kuuluu. Apuna voi käyttää esimerkiksi oppikirjan ajatuskarttaa maailmankatsomuksesta sivulta 22.
- Ryhmät suunnittelevat lyhyen näytellyn kohtauksen, jossa he esittelevät jonkun hahmon maailmankatsomukseen vaikuttaneen hetken. Hahmo esitellään muulle ryhmälle näytellyn kohtauksen ja piirroksen avulla.
- Pohditaan lopuksi yhdessä, mitä yhteistä ja mitä eroja löysitte hahmojen maailmankatsomuksista. Mistä erot ja yhtäläisyydet johtuivat?

2. Kulttuuriryhmien näkyminen mediassa

Tavoite Tutkia kulttuurin ilmenemistä mediassa

Välineet Media, jota oppilas voi seurata kotona

- Oppilaat valitsevat yksin tai pareittain jokin seurattavan median. Se voi olla esimerkiksi paikallisen sanomalehden kulttuurisivut, aikakauslehti, keskustelufoorumi, sosiaalinen media, TV-kanava, radiokanava tai heidän käyttämänsä oppikirjat.
- Mediat voidaan jakaa oppilaille niin, että ryhmän sisällä tutkittaisiin mahdollisimman monta eri mediaa, jolloin ryhmän kesken saadaan laajempi kuva siitä, miten eri kulttuuriryhmät näkyvät mediassa.
- Oppilaat seuraavat valitsemaansa mediaa viikon ajan ja kirjoittavat muistiin, millaisia kulttuuriryhmiä siinä käsitellään. He merkitsevät muistiin muun muassa seuraavat ryhmät niihin törmätessään:
  - kulttuurivähemmistöt, kuten suomenruotsalaiset, suomensomalit, suomenvenäläiset ja saamelaiset
  - kuullut tai luetut kielet
  - erilaiset katsomusryhmät ja uskonnolliset ryhmät, kuten uskonnottomat, kristityt ja muslimit, uskonnottomat
  - kulttuurit eri puolilta maailmaa, kuten Eurooppa, Aasia, Afrikka, Pohjois- ja Etelä-Amerikka, Australia ja Oseania
- Oppilaat tekevät viikon lopuksi koosteen havainnoistaan. Koosteessa käsitellään, mitkä kulttuurit olivat eniten edustettuina, millaisen kuvan eri kulttuureista sai mediaseurannan perusteella ja millaisia asioita kulttuurien käsittelyssä näkyy.
- Keskustellaan havainnoista lopuksi ryhmän kanssa. Voidaan tarkastella, olivatko kaikkien havainnot samanlaisia vai millaisia eroja löytyi. Huomiota kannattaa kiinnittää siihen antaako media todenmukaisen kuvan siitä, miten eri kulttuurit ovat edustettuna Suomessa ja maailmalla.

3. Keskusteluroolit

Tavoitteet Erilaisten roolien havaitseminen keskustelutilanteissa ja hyvien keskustelutaitojen harjoittelu

Tarvikkeet Roolikortit (liite 1)

- Tulosta ja leikkaa roolikortit oppilaille liitteestä 1.
- Jaa oppilaat noin viiden hengen ryhmiin, ja jaa jokaiselle ryhmän jäsenelle erilainen roolikortti.
- Oppilaat eivät saa näyttää roolikortteja toisilleen ennen harjoitusta, vaan jokainen pyrkii eläytymään rooliinsa niin hyvin, että muut voivat jälkikäteen arvata toistensa roolit.
- Ryhmät keskustelevat rooliensa mukaisesti annetusta teemasta. Vaihtoehtoja keskustelun teemoiksi ovat esimerkiksi:
  - Millaista on hyvä elämä?
  - Mikä on parasta Suomessa?
  - Mikä on paras kouluruoka?
  - Millainen on hyvä harrastus?
  - Millaisia asioita tulee ottaa huomioon ostopäätöstä tehdessä?
  - Millaisia sääntöjä koulussa pitää olla pukeutumiselle?
  - Mitä seurauksia on siitä, jos ei seuraa ollenkaan mediaa?
  - Millaista on hyvä musiikki?
  - Millaisissa tilanteissa päihteiden käyttö on hyväksyttävää?
  - Miten osoitan muille arvostavani heitä?
- Pohditaan lopuksi yhdessä, miltä erilaiset keskusteluroolit tuntuivat ja mitä opittiin hyvän keskustelijan taidoista. Oppilaat voivat miettiä, mikä keskustelijaroolista oli paras ja mikä huonoin ja tunnistivatko he toistensa roolit. Tuntuiko joku rooleista tutulta? Entä noudatettiinko keskusteluissa hyvän keskustelun sääntöjä?

4. Minä kulttuurisena olentona

Tavoite Hahmottaa kulttuurien vaikutus omaan maailmankatsomukseen

Tarvikkeet Tietokone tai paperia ja kirjekuoret sekä lista apukysymyksistä (liite 2)

- Tehtävä voidaan toteuttaa esimerkiksi uuden elämäkatsomustiedon ryhmän kanssa, jolloin yksi tavoite on opettajan tutustuminen ryhmän oppilaisiin.
- Oppilaat kirjoittavat kirjeen, jossa he esittelevät itsensä ja kertovat siitä, millaisia kulttuurisia olentoja he ovat.
- Oppilaiden tulee vastata kirjeessään neljään pääkysymykseen, jotka löytyvät liitteestä 2. Niiden perässä on apukysymyksiä, joita voi käyttää pohdinnassa apuna, mutta kaikkiin niistä ei tarvitse vastata.
- Lopuksi ryhmän kanssa kirjeen kirjoittamisesta voi keskustella esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:
  - Miltä kirjeen kirjoittaminen tuntui?
  - Mitkä kysymykset olivat hankalia? Miksi?
  - Mihin kysymyksiin oli helpompi vastata? Miksi?
  - Mitä uutta opit itsestäsi tai kulttuuristasi kirjoittaessasi kirjettä?
- Ryhmän kanssa voidaan sopia ennen kirjeiden kirjoittamista, että toiset voivat lukea niitä. Tässä tapauksessa tehtävää voidaan jatkaa siten, että oppilaat vaihtavat kirjeitä keskenään ja kirjoittavat vastauksen saamaansa kirjeeseen. Tämä vaatii kuitenkin ryhmää, jossa on hyvä henki ja luottamuksellinen ilmapiiri. Opettajan on hyvä lukea sekä alkuperäiset kirjeet, että niihin kirjoitetut vastaukset.
- Mahdollisuuksien mukaan opettaja voi tehdä yhteenvedon kirjeistä nousevista teemoista. Yhteenvetoihin voi palata myöhemmin kurssin eri vaiheissa tai esimerkiksi käyttää niitä kurssin lopuksi oppimisprosessin reflektoinnin apuna.

5. Uusi kohde UNESCO:n maailmanperintölistalle

Tavoitteet Maailmanperintökohteiden valintaperusteiden ymmärtäminen ja soveltaminen, omien arvojen pohdinta sekä oman elinympäristön havainnointi

Tarvikkeet Ehdotuskaavake (liite 3), tietokone ja mahdollisesti pahvia tai paperia julisteiden tekemiseen

- Tehtävän voi toteuttaa ryhmätyönä, parin kanssa tai yksin.
- Oppilaat valitsevat jonkin sellaisen kohteen, joka heidän mielestään pitäisi olla UNESCO:n maailmanperintölistalla. Kohdetta valitessaan he voivat myös tutustua listan muihin kohteisiin esimerkiksi UNESCO:n verkkosivuilla.
- Tehtävän voi rajata koskemaan vain paikallisia kohteita, jolloin kohteelle voidaan hakea paikkaa myös kansallisessa suojeluohjelmassa tai -rekisterissä.
- Ennen tehtävän aloittamista oppilaiden kanssa voi käydä läpi menettelyn, jolla kohteita valitaan UNESCO:n maailmanperintölistalle.
- Kohteen valitsemisen jälkeen oppilaat täyttävät ehdotuskaavakkeen, jossa he sanoittavat perusteluja kohteen arvokkuudesta, mutta myös tutkivat perustietoja kohteesta.
  - Esimerkiksi kohteen kuvaukseen on tarkoitus kirjoittaa esimerkkejä keskeisistä eläin- ja lintulajeista, rakennustyypeistä ja kohteeseen liittyvistä geologisista ja biologisista prosesseista.
  - Kuvauksessa on hyvä tuoda esille kohteen historiaa, karttoja, kuvamateriaaleja, arvioida kohteen aitoutta ja mainita mihin annetut tiedot perustuvat.
- Mahdollisuuksien mukaan työtä voi laajentaa seinälle laitettaviksi julisteeksi tai jopa lähettää tuotoksia viranomaisille. Vaihtoehtoisesti kohteiden tärkeyden voi tiivistää sosiaalisessa mediassa jaettuun kannanottoon.
- Tehtävässä voidaan tehdä yhteistyötä yli ainerajojen esimerkiksi maantiedon, historian, äidinkielen ja englannin kielen opetuksen kanssa.
- Tehtävän toteuttamisen jälkeen ryhmän kanssa voidaan keskustella seuraavien kysymyksien avulla:
  - Miltä kohteen valitseminen tuntui?
  - Löytyikö kohteesta tarpeeksi tietoa?

- Miten kaavakkeen täyttäminen onnistui? Mikä oli helppoa ja mikä vaikeaa?
- Miten oman ehdotuksen perusteleminen onnistui?
- Mitä yhteistä ehdotuksissa on? Mitä erilaista ehdotuksissa on?
- Mikä ehdotuksista on vaikuttavin? Miksi?
- Miten valintaprosessi etenee virallisesti?

6. Valokuvasuunnistus maailmanperintökohteessa

Tavoitteet Johonkin maailmanperintökohteeseen tutustuminen, kuvaustekniikan ja kuva-analyysin harjoittelu

Tarvikkeet Kameroita tai älypuhelimet ja ryhmätyöohje (liite 4)

- Elämäkatsomustiedon ryhmän kanssa voi toteuttaa retken maailmanperintökohteeseen. Retken toteutuksessa ja suunnittelussa voi hyödyntää yhteistyötä monien eri koulun oppiaineiden kanssa esimerkiksi kuvaamataito, liikunta, äidinkieli ja historia.
- Kohteessa ryhmä jaetaan noin 4–5 hengen ryhmiin, jotka pyrkivät ottamaan yhden kuvan kustakin teemasta, jotka on listattu liitteessä 4. Kuvat tulee palauttaa järjestyksessä.
- Oppilaat saavat liikkua kohteessa itsenäisesti, mutta heitä on hyvä muistuttaa turvallisuusasioista.
- Halutessaan tehtävän voi toteuttaa myös kisana, jossa erinomaisesta kuvasta saa 3 pistettä, hyvästä kuvasta 2, löyhästi liittyvä annettuun teemaan liittyvästä kuvasta 1 ja kuvaamatta jääneestä teemasta 0 pistettä.
- Opettaja ryhmittelee kuvat palautuksen jälkeen siten, että niitä voidaan tarkastella teeman mukaisesti yhdessä.
- Kuvia voi käsitellä ja käyttää myös muilla tavoin. Kuvat voi esimerkiksi tulostaa ja antaa oppilaille tehtäväksi ryhmitellä ne oikeiden teemojen alle tai antaa oppilaille tehtäväksi keksiä kuviin sopivat kuvatekstit tai pidempi kuvaan liittyvä tarina.
- Retkestä ja kuvista kannattaa käydä ryhmäkeskustelua esimerkiksi seuraavien kysymyksien avulla:
  - Mihin katse kiinnittyy kuvassa?

- Mikä kuvan sanoma on?
- Millainen tunnelma kuvassa on?
- Mikä kuvan nimi voisi olla?
- Millaista oli ottaa kuva kyseisestä teemasta?
- Minkä teeman olisit halunnut valokuvasuunnistukseen mukaan?
- Mitä opit maailmanperintökohteesta valokuvasuunnistuksen aikana?
- Mikä vierailussa oli onnistunutta?
- Mitä voisi vielä jatkokehittää?

Linkejä ja vinkkejä lisämateriaaliksi

Maailmankoulu

www.maailmankoulu.fi

Materiaalia kulttuurikasvatukseen

Rauhan kasvatusta

www.rauhankasvatus.fi

Materiaalia kulttuurikasvatukseen ja rauhankasvatukseen

Moped

www.moped.fi/kulttuurit

Materiaalia kulttuurikasvatukseen

Kulttuuriperintökasvatus

<http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kasvattajalle/materiaalit>

Materiaalia kulttuuriperinnöstä

Operaatio MP

www.operaatiomp.fi

Katsomusaineiden opetukseen tehty maailmanperintöpelit

UNESCO:n maailmanperintö-sivusto

whc.unesco.org

Tietoa UNESCO:n maailmanperintökohteista

Liite1

Keskustelurooli-kortit

Vitsailija

Heittää kaiken vitsiksi

Päällepäsmäri

Vie toisilta puheenvuorot
Ei kuuntele muita
Hokee omaa asiaansa

Innostuja

Innostuu kaikista
näkökulmista
Kehittelee innokkaasti
ajatuksia muiden kanssa

Epäilijä

Epäilee kaikkea,
mitä muut sanovat

Vetäytyjä

Vetäytyy keskustelusta
Ei kysyttäessä kerro
omaa mielipidettään

Rohkaisija

Pyrkii ymmärtämään
muiden näkökulmia
Antaa tunnustusta
muiden ajatuksista

Liite2

Minä kulttuurisena olentona

Kuka sinä olet?

- Missä asut ja millainen elinympäristösi on?
- Miten vietät vapaa-aikasi tai millaisia harrastuksia sinulla on?
- Millainen perheesi on ja keitä siihen kuuluu?
- Millaisia ystäviä sinulla on ja miten vietät aikaa heidän kanssaan?
- Mistä pidät ja mistä et pidä?
- Millaisia arvoja sinulla on?
- Millainen elämäntilanteesi on?
- Miten haluaisit toisten ihmisten kohtelevan sinua?
- Mitkä asiat, tapahtumat, ihmiset ja eläimet ovat vaikuttaneet siihen, millainen ihminen olet?
- Mitkä ovat tärkeimmät saavutuksesi elämässäsi ja millaisia tavoitteita sinulla on?

Millaiseen kulttuuriin kuulut?

- Millaisiin kulttuuripiireihin kuulut?
- Miten kulttuurit näkyvät elämässäsi?
- Mitkä asiat elämässäsi kuuluvat aineelliseen ja mikä aineettomaan kulttuuriin?
- Miten olet omaksunut kulttuureja?
- Mitä asioita arvostat eniten omassa kulttuurissa?
- Millainen asenteesi on eri kulttuureja kohtaan?
- Millaisista kulttuureista olet kiinnostunut? Perustele näkökulmasi.
- Millaisista kulttuureista sinä et ole kiinnostunut? Perustele näkökulmasi.
- Voiko kulttuureja laittaa paremmuusjärjestykseen? Perustele väitteesi.
- Mitä mieltä olet väitteestä: "Monikulttuurisuus on rikkautta"?

Millaisissa tilanteissa kohtaat erilaisia kulttuureja?

- Kuvaat erilaisia kohtaamistilanteita
- Miksi juuri nämä tilanteet ovat jääneet mieleesi?
- Millaisissa tilanteissa haluaisit kohdata erilaisia kulttuureja?
- Mikä estää sinua kohtaamasta erilaisia kulttuureja?
- Miten eri kulttuurien kohtaamista voisi edistää? Pitäisikö kohtaamisia edistää?

Liite3

Uusi kohde UNESCO:n maailmanperintölistalle

Päiväys: _____

Ehdottaja tai ehdottajat: _____

Kohteen nimi: _____

Kohteen sijainti: _____

Kohteen kuvaus: _____

_____

_____

Rastita alla olevasta listasta kaikki ne valintaperusteet, jotka liittyvät kohteen liittämiseen luonnon- tai kulttuuriperinnön listalle tai yhdistettyjen kulttuuri- ja luonnonkohteiden listalle.

- mestariteos, joka osoittaa ihmisen luovaa älykkyyttä
- kuvaa aikojen saatossa tapahtunutta arvojen muuttumista, kuten arkkitehtuurin tai tekniikan kehitystä
- poikkeuksellinen näyte jostakin kulttuuriperinteestä
- huomattava esimerkki historiallisesti merkittävästä aikakaudesta
- ainutlaatuinen esimerkki perinteisestä asumusmuodosta, maan- tai merenkäytöstä, tai vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa tietystä kulttuurissa tai kulttuureissa
- suorassa yhteydessä elävään perinteeseen, ideoihin, uskomuksiin tai taiteellisiin ja kirjallisiin teoksiin, joilla on yleismaailmallista merkitystä
- erityinen luonnonilmiö tai esimerkki poikkeuksellisen kauniista ja esteettisesti arvokkaasta paikasta
- erinomainen esimerkki maapallon historiasta, käynnissä olevasta geologisesta prosessista maan muodostumisessa tai fyysisiltä piirteiltään ainutkertainen
- edustaa merkittävää käynnissä olevaa ekologista tai biologista prosessia
- tärkeä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta, kuten tärkeiden uhanalaisten lajien asuin ympäristö

Perustelut valintaperusteiden täyttymisestä

Kohteen suojelu (säädökset, toimijat ja tavat)

Huomioita vertailtaessa muihin samankaltaisiin kohteisiin

Muut huomiot

Liite3

Valokuvasuunnistus UNESCO:n maailmanperintökohteessa

Tehtävä

1. Ottakaa yksi kuva jokaisesta alla olevasta teemasta.
2. Hyödyntäkää kuvassa erilaisia kuvailmaisunkeinoja (esimerkiksi sommittelu, muoto, värit, rakenne).
3. Kuvat tulee palauttaa listaa vastaavassa järjestyksessä opettajan antamien ohjeiden mukaisesti.

Kuvien teemat

1. Ottakaa kuva arvokkaasta asiasta.
2. Ottakaa kuva kauneudesta.
3. Ottakaa kuva, joka luo mielikuvan vallasta.
4. Ottakaa kuva, jonka teemana on "hiljaisuus".
5. Ottakaa kuva kielletystä aiheesta.
6. Ottakaa kuva, jossa on kontrasti eli vastakohtaisuutta kahden asian välillä.
7. Ottakaa kuva, joka kuvastaa pysähtyneisyyttä.
8. Ottakaa kuva, jossa on symboliikkaa.
9. Ottakaa mainoskuva, jossa hyödynnätte lintuperspektiiviä.
10. Ottakaa kuva, joka luo mielikuvan lämmöstä.
11. Ottakaa kuva jonka teema on "reunalla".
12. Ottakaa kuva, joka on suunnattu lapsille opetustarkoituksiin.
13. Ottakaa lähikuva, jonka teema on "hyvyys".

Symbolien selitykset

Digitaaliset työtavat

Draamalliset työtavat

Oppiaineita integroiva tehtävä

Keskustelutehtävä

Kirjoittaminen

Pelit

Taidetta hyödyntävät tehtävät

Tutkimustehtävät